

educational, correctional needs / services for the development of a child and is developed by a group of specialists. Organizational issues and stages of drawing up an individual development program are covered, the content of the work of the teacher, assistant teacher and psychologist at each of the stages is disclosed. The concepts of adaptation and modification of an inclusive educational environment are characterized. The ways of organizing borrowing with the parents of a child with developmental disorders are considered.

Key words: correctional teacher, child with special educational needs, individual educational trajectory, individual curriculum.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2018 р.

Прийнято до друку 26.10.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.

УДК 371.13+373.3

І. С. Котенєва, В. І. Батуленко

ПРО АКТУАЛЬНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Процеси інтеграції в Європі, включення України у світове співтовариство на правах рівноправного члена, встановлення та розвиток дипломатичних відносин із багатьма країнами світу зумовлюють соціальне замовлення суспільства – підготовку фахівців, які володіють інформаційними технологіями, що стали вимогою сьогодення.

Сучасна людина існує у світі, насиченому інформацією, яка виступає як єдність об'єктивного знання й універсальних цінностей, що відповідають інтересам її буття. У контексті ставлення людини до інформації, її оцінки, відбору для практичного використання, організації сучасної інформаційної діяльності й виникає проблема підготовки майбутнього викладача до використання інформаційно-комунікативних технологій.

Освітня діяльність сьогодення відбувається в надзвичайно насиченому інформаційному полі. Саме тому, в умовах інформатизації суспільства, майбутні викладачі мають проектувати та втілювати нові освітні програми, що враховують останні наукові досягнення; систематично самовдосконалюватися; постійно актуалізувати свої знання; оновлювати форми, методи та засоби роботи, зокрема з використанням інформаційно-комунікативних технологій.

Мета статті – обґрунтувати актуальність підготовки майбутніх викладачів до використання інформаційно-комунікативних технологій в професійній діяльності.

Одним із найважливіших напрямів подальшого соціально-економічного та науково-технічного розвитку суспільства є його інформатизація, яка знаходить своє відображення в широкому проникненні інформаційно-комунікаційних технологій у різні галузі людської діяльності.

Базою глобального переходу до інформаційно-технологічного суспільства є в першу чергу інформатизація освіти, що має випереджати інформатизацію інших напрямів суспільної діяльності, тому що саме тут закладаються соціальні, психологічні, загальнокультурні та професійні передумови інформатизації суспільства.

За умов широкого використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі в ЗВО значно зростають вимоги до професійної підготовки сучасного викладача, рівня його знань, вмінь та навичок. Інформатизація освіти – це не лише зміна технічної озброєності праці майбутнього викладача, це зміна всього комплексу поглядів і підходів спеціаліста, його готовності передавати свої знання і досвід. Це формування культури нового типу, яка потребує оновлення змісту освіти, підходів і методів, організаційних форм його професійної підготовки.

Технічне оснащення ЗВО багато в чому визначає якість підготовки майбутніх фахівців. Проте наявність в закладі освіти сучасних аудиторій комп'ютерної техніки та вихід на мережу INTERNET не вирішують всіх проблем тих, що стоять перед системою вищої освіти. Тенденції розвитку суспільства вимагають невідкладного рішення проблеми випереджаючого розвитку системи освіти на основі інформаційних технологій. Інформатизація припускає зміну змісту, методів і організаційних форм освіти. Включення сучасних інформаційних технологій в освітній процес створює можливості підвищення якості освіти. Для цього в першу чергу необхідно підготувати викладачів до використання сучасних комп'ютерних і мережових технологій.

Все це сприяє залученню викладачів до роботи з інформаційними технологіями. Але практика показує, що, не дивлячись на підготовку, навіть за наявності в ЗВО достатньої кількості одиниць комп'ютерної техніки, багато викладачів як і раніше вважають за краще працювати традиційними методами.

Найсумніше, що не підготовленими до використання комп'ютерної техніки виявилися не тільки викладачі, що мають великий стаж роботи, ті що прийшли в ЗВО ще до її масової комп'ютеризації, але і молоді фахівці. У зв'язку з цим з'являються протиріччя між потребою суспільства у викладачах здатних використовувати інформаційно-комунікативні технології в навчальному процесі ЗВО і низьким рівнем підготовленості викладачів до вирішення цієї проблеми, а також між значущістю використання інформаційних технологій при підготовці майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах та недостатньою розробленістю проблеми в теорії і практиці.

Сучасні уявлення про інформаційну культуру фахівця склалися в результаті впливу процесів інформатизації на професійну сферу. Для нашого дослідження важливе методологічне значення мають концепції, що обґрунтовують соціально-культурну сутність інформатизації. Ці концепції розглядаються в роботах М. Арапова, А. Арнольдова, Н. Ващекіна, В. Виноградова, А. Ракитова та ін.

Важливе значення представляють роботи, в яких відображені концепції інформаційного суспільства, розроблені як вітчизняними (Р. Абдеев, Ю. Абрамов, Т. Вороніна, В. Копилов, М. Моїсєєв, А. Урсул), так і зарубіжними ученими (Д. Белл, У. Дайзард, Г. Кан, О. Тоффлер).

Дослідження, що визначили тенденції змін професійної сфери під впливом процесів інформатизації, були проведені С. Зубовим, К. Колиним, Е. Семенюком.

Питанню впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес присвячували свої праці вчені: В. Биков, Ю. Горошко, В. Дровозюк, М. Жалдак, О. Жильцов, Ю. Жук, І. Забара, В. Извозчиков, В. Ключко, А. Коломієць, О. Кузнєцов, С. Кузнєцов, В. Монахов, Н. Морзе, О. Муковіз, Т. Олійник, А. Пеньков, Л. Петухова, С. Раков, Ю. Рамський, О. Співаковський та інші.

Питанням підготовки до використання інформаційно-комунікативних технологій майбутніми викладачами присвячений ряд досліджень А. Волохова, С. Воробйова, А. Горячева, Є. Єлисеєвої, В. Симоненко, Л. Соловйової. Дослідники сходяться на думці, що система вищої освіти повинна здійснювати випереджаючу підготовку викладачів в області використання нових ІКТ в освітній діяльності, забезпечувати інформаційно-технологічний розвиток особистості.

На сучасному етапі перед майбутнім викладачем постають завдання вміти ефективно в педагогічному плані використовувати засоби інформаційно-комунікативних технологій, створювати умови для повного розкриття творчого потенціалу, нахилів і здібностей, задоволення запитів і навчально-пізнавальних потреб майбутніх фахівців.

Водночас дослідження українських науковців свідчать про суттєві психологічні труднощі майбутніх фахівців у переструктуруванні педагогічної діяльності в процесі застосування сучасних інформаційно-комунікативних технологій. Окрім проблем технічного та соціального характеру, головною причиною недостатнього впровадження інформаційно-комунікаційних технологій навчання є нездатність розв'язати соціальні та психологічні проблеми поширення інновацій зокрема таких: трансформація наукових і професійних цілей, інтересів і потреб; зацікавленість технологіями; схеми роботи; джерела підтримки; соціальні зв'язки тощо, які відіграють визначальну роль у готовності майбутніх фахівців сприйняти та застосувати технологію [1].

Як саме і якою мірою майбутній викладач використовує новітні технології у своїй роботі, визначає освітня ідеологія, а отже, вона має

суттєвий вплив на успішність впровадження ІКТ у системі сучасної освіти.

Слушною для нашого дослідження є позиція В. Симоненко, який вважає, що підготовка майбутніх викладачів до використання інформаційно-комунікативних – процес тривалий, у якому можна виділити наступні етапи становлення:

- інформаційно-технологічної письменності, під якою розуміється певний рівень досвідченості людини, що характеризується наявністю у неї комплексу інформаційно-технологічних знань, уявлень про основні закономірності розвитку і функціонування ноосферного світу, умінь і навиків користування інформаційними технологіями в педагогічній діяльності;

- інформаційно-технологічного мислення, яке автор трактує як розумову здібність людини до діяльності по створенню матеріальних і духовних цінностей із залученням інформаційних технологій для блага людини, суспільства, природного середовища, узагальнене і опосередковане віддзеркалення індивідом науково-технологічної сфери;

- інформаційно-технологічного світогляду, який виявляється в орієнтованості особистості здійснювати інформаційно-технологічну діяльність відповідно до принципів інформаційно-технологічної етики, естетики і дизайну [2].

Професійна діяльність майбутнього викладача переважно заснована на перетворенні інформації, тому практичне застосування інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) різноманітне: підготовка навчально-методичних матеріалів, оформлення наочного приладдя, створення нових форм навчання, проведення психолого-педагогічних досліджень, ведення документації тощо.

Цікавим є визначення В. Ізвозчікова, який виділяє в підготовці викладача до використання ІКТ декілька інформаційно-змістовних рівнів, а саме:

- комп'ютерна усвідомленість – низька ступінь свідомості про існування інформаційної технології;

- комп'ютерна грамотність – знання та вміння, які дозволяють викладачу використовувати інформаційні технології в якості навчального засобу;

- комп'ютерна культура – культура комплексного використання інформаційних технологій в навчально-виховному процесі, в його управлінні, в науковій організації праці в проведенні педагогічних досліджень [3].

Означене обумовлює важливу умову формування інформаційної культури майбутнього викладача – розвиток умінь володіння сучасними ІКТ як засобу трансляції і трансформації інформаційної культури. Саме тому, майбутні викладачі у професійній діяльності задля використання ІКТ повинні:

- знати психолого-педагогічні, методичні, ергономічні та технічні вимоги до ІКТ у навчальному процесі;
- вміти здійснювати порівняльний аналіз педагогічного програмного забезпечення;
- володіти методикою комп'ютерного моделювання;
- вміти використовувати технології комп'ютерного контролю знань та організовувати самоконтроль навчальних досягнень студентів;
- вміти створювати бази даних навчального призначення та банки квазіпрофесійної інформації;
- використовувати ІКТ задля організації творчої діяльності студентів і позааудиторної роботи;
- здійснювати пошук і відбір додаткової інформації для професійного навчання з використанням Інтернету;
- брати участь у створенні електронного навчально-методичного комплексу квазіпрофесійних педагогічних програмних засобів;
- проектувати власні Інтернет-ресурси навчального призначення;
- застосовувати Інтернет та інші електронні джерела для саморозвитку та самовдосконалення, пошуку нової педагогічної інформації та ознайомлення з новітніми досягненнями у професійній галузі;
- цілеспрямовано створювати ІКТ-насичене освітнє середовище навчального закладу[1].

Напрями підготовки майбутнього викладача до використання інформаційно-комунікативних технологій можна умовно поділити на дві групи. До першої належать ті, що торкаються використання комп'ютерної техніки під час підготовки і проведення занять (впровадження засобів інформаційно-комунікативних технологій(ІКТ) на різних етапах навчально-виховного процесу, використання мультимедіа-, Інтернет-технологій тощо). Друга група стосується роботи з інформацією (володіння основами аналітичного опрацювання інформації; оцінювання власних потреб в інформації; її подання в зрозумілому вигляді й уміння ефективно використовувати; знання особливостей інформаційних потоків; розуміння суті, принципів та специфіки використання різних джерел інформації в педагогічній діяльності) [1].

Аналіз досліджень Т. Бороненка та Н. Макарової, дозволив так класифікувати інформаційно-комунікативні технології:

- функціонально орієнтовані технології;
- предметно орієнтовані технології;
- проблемно орієнтовані технології.

Функціонально орієнтовані технології призначені для реалізації одного з типових автономних завдань обробки інформації (математичне моделювання; обробка текстової інформації; обробка табличної інформації; обробка зображень тощо).

Предметно орієнтовані технології призначені для вирішення конкретного специфічного завдання в конкретній галузі (загального і

фахового професійного навчання, засобів масової інформації та методичних систем).

Проблемно орієнтовані технології ґрунтуються на використанні інформаційно-пошукових систем, баз даних, експертних систем, систем автоматизації досліджень, телеконференцій тощо [4].

Класифікація інформаційно-комунікативних технологій з конкретизацією означених технологій дозволила стверджувати, що їх реалізація на практиці не можлива без використання комп'ютерних пристроїв у навчальному процесі.

Комп'ютер дозволяє здійснити й серйозні зміни в технології навчання, тому що він:

- а) значно розширює можливості подання навчальної інформації;
- б) підсилює мотивацію навчання;
- в) активно залучає студентів у навчальний процес;
- г) набагато розширює набір застосовуваних навчальних завдань;
- д) дозволяє якісно здійснити контроль за діяльністю студентів;
- е) забезпечує гнучкість керування процесом навчання і т.д.

Слушною для нашого дослідження є концепція С. Сєдих, що пропонує виділити два різні способи використання комп'ютерів у процесі навчання. При першому, навчання протікає, як правило, без викладача, коли комп'ютер визначає те завдання, яке пред'являється студентам, оцінює правильність завдання й виявляє необхідну допомогу. До допомоги викладача прибігають, коли комп'ютер не справляється із ситуацією через недосконалість навчальної програми. При другому способі комп'ютер допомагає педагогові в керуванні навчальним процесом [5].

Серед різноманітних можливостей інформаційно-комунікативних технологій найбільш адекватними сучасному освітньому процесу, на наш погляд, є наступні педагогічні технології: «навчання в співробітництві», метод проектів, проблемне й різнорівневе навчання; індивідуально-орієнтоване та особистісно-орієнтоване навчання; дистанційне й віртуальне навчання в відкритій освіті.

Із приводу ж використання інформаційно-комунікативних технологій у навчальному процесі ЗВО існують принципово різні думки дослідників і практиків. Наприклад, з позицій деяких фахівців в області освіти використання нових інформаційно-комунікативних технологій у навчальному процесі ЗВО веде до радикальних змін тільки в одній підсистемі освіти – технологічній, а інші його підсистеми суттєво не змінюються. Однак аналіз розвитку освіти в сучасному світі показує, що використання нових інформаційних технологій тільки в тому випадку веде до вирішення гострих проблем сучасної освіти, коли розвиток технологічної підсистеми освіти супроводжується радикальними змінами в усі інших підсистемах: педагогічній, організаційній, економічній і т.д.

Таким чином, інформаційно-комунікативних технологій тільки тоді можуть бути ефективні в освіті, коли вони не вписуються в існуючу освітню систему, а входять як елемент у нову систему освіти.

Отже, розвиток інформаційно-комунікативних технологій спричиняє становлення принципово нової освітньої системи, яка може забезпечити надання багатой кількості людей освітніх послуг високої якості при скороченні питомих витрат на освіту. Сукупність інформаційних потоків навколо кожної людини настільки велика, різноманітна і розгалужена, що вимагає від неї не тільки знання законів інформаційного середовища й умінь орієнтуватися в них, а й безпосередньої участі у його формуванні та перетворенні, сприянні інформаційним контактам.

Список використаної літератури

1. Красильникова В. А. Информационные и коммуникационные технологии в образовании: учебное пособие / В. А. Красильникова. – Оренбург : ГОУ ОГУ, 2006. – 235 с. **2. Симоненко В. П.** Разработка и исследование алгоритмов, программ и технических средств для системы планирования учебного процесса ВУЗа: дис. ... канд. технич. наук: 05.252 / Валерий Павлович Симоненко. – К., 1972. – 162 с. **3. Извозчиков В.А.** Интернет как компонент информационной картины мира и глобального информационно-образовательного пространства / В. А. Извозчиков, Г. Ю. Соколова, Е. А. Тумачева // Наука и школа. – 2000. – № 4. – С. 42–49. **4. Бордовский Г. А.** Информационные технологии в системе непрерывного педагогического образования (Проблемы методологии и теории): монография / Г. А. Бордовский, Т. А. Бороненко, В. А. Извозчиков. – СПб. : Образование, 1996. – 222с. **5. Седых С. П.** Применение компьютерных технологий в процессе обучения: Практическое руководство / С. П. Седых. – Краснодар, 1999. – 98 с.

Котенєва І. С., Батуленко В. І. Про актуальність підготовки майбутніх викладачів до використання інформаційно-комунікативних технологій в професійній діяльності

У статті обґрунтовано актуальність підготовки майбутніх викладачів до використання інформаційно-комунікативних технологій в професійній діяльності. Аналіз сучасних наукових досліджень дозволив класифікувати інформаційно-комунікативні технології (функціонально орієнтовані технології; предметно орієнтовані технології; проблемно орієнтовані технології).

Розглянуто групи, етапи та рівні підготовки майбутніх викладачів до їх використання.

Визначено педагогічні технології («навчання в співробітництві», метод проектів, проблемне й різнорівневе навчання; індивідуально-орієнтоване та особистісно-орієнтоване навчання; дистанційне й віртуальне навчання в відкритій освіті), які тісно пов'язані з ІКТ.

Ключові слова: підготовка майбутнього викладача, інформаційно-комунікаційні технології.

Котенева И. С., Батуленко В. И. Об актуальности подготовки будущих преподавателей к использованию информационно-коммуникативных технологий в профессиональной деятельности

В статье обоснована актуальность подготовки будущих преподавателей к использованию информационно-коммуникативных технологий в профессиональной деятельности. Анализ научных современных исследований позволил классифицировать информационно-коммуникативные технологии (функционально ориентированные технологии; предметно ориентированные технологии; проблемно ориентированные технологии).

Рассмотрены группы, этапы и уровни подготовки будущих преподавателей к их использованию.

Определены педагогические технологии («обучение в сотрудничестве», метод проектов, проблемное и разноуровневое обучение; индивидуально-ориентированное и личностно-ориентированное обучение; дистанционное и виртуальное обучение в открытом образовании), которые тесно связаны с ИКТ.

Ключевые слова: подготовка будущего преподавателя, информационно-коммуникативные технологии.

Koteneva I., Batulenko V. About an Urgency of Preparation of the Future Teachers to Use of Information-Communicative Technologies in Professional Work

In the article the urgency of preparation of the future teachers to use of information-communicative technologies in professional work is proved. The analysis of scientific modern researches has allowed to classify information-communicative technologies (functionally focused technologies; in detail focused technologies; problem-oriented focused technologies).

Groups, stages and levels of preparation of the future teachers to their use are considered.

Pedagogical technologies («training in cooperation», a method of projects, problem and various levels training are defined; the individually-focused and personality -focused training; remote and virtual training in open formation) which are closely connected with ICT.

Key words: preparation of the future teacher, information-communicative technologies.

Стаття надійшла до редакції 27.09.2018 р.

Прийнято до друку 26.10.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Савченко С. В.